

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Lówi Ildikó

**Az önkéntes karitatív tevékenység jellemző vonásai az
1990-es évek és a 2015-ös migrációs hulláma
tapasztalatainak tükrében**

című doktori (PhD) értekezés szerzői ismertetője

**Témavezető:
dr. Kanyó Mária PhD
c. egyetemi tanár**

.....

Budapest, 2020.

1. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A migráció kérdése Magyarországon hosszú évtizedekig nem uralta a társadalomtudományok kutatásainak fő irányát, napjainkban azonban a menekülthullámokkal érkező, különböző etnikai és kulturális csoportokkal való együttműködés lehetőségének a vizsgálata kiemelkedő jelentőségűvé vált. A hadtudományi kutatók már a 2015-ben kirobbant migrációs válság előtt is foglalkoztak a hontalanok és a menekültek, a lakóhelyükről politikai, vallási, gazdasági vagy más okokból elűdözöttek kérdésével, melyben a Magyar Honvédség civil-katonai kapcsolatok javítására tett törekvései lényeges kérdésnek számítottak a civil társadalom körében.¹

Témaválasztásom aktualitását a migrációs hullámokkal érkezett menekülők iránti idegenellenesség adta. Az idegenek iránti ellenséges érzület a 2015-ös menekültválság során csúcsosodott ki, a közbeszéd témájává vált és társadalmi és kulturális törésvonalakat okozott. A közvéleményt sokkal inkább a kulturközi különbségekből fakadó, esetlegesen bekövetkező fenyegetések foglalkoztatták, mint a migráció pozitív hozadéka. Az idegenellenesség a társadalmat átszövő nézetrendszer szerves részévé vált, a bevándorlók kárára szolgáló előítéletekkel és bizalmatlansággal megterhelve.

Értekezésem a két vizsgált migrációs időszak, az 1990-es évek és 2015 vonatkozásában az idegenek részére önkéntes karitatív támasznyújtást végző segítők idegenek iránti befogadói attitűdjeinek az alakulását, azok változásának okait, és az ehhez kapcsolható összefüggések feltárását foglalja magában.

A témaválasztásban a tudományos problémát abban látom, hogy a menekülőket segítő önkéntesek idegenellenességét változtató tényezők ok-okozati összefüggéseit feltáró felmérés ez idáig nem történt. Ugyancsak tudományos problémaként említem, hogy a befogadói-befogadotti viszony egymásra gyakorolt kölcsönhatásai az önkéntes humanitárius segítőkre vonatkozóan elegendő tudományos bizonyíték nem állt rendelkezésre. A hazai kutatások foglalkoztak ugyan a többségi csoportok menekülők iránti attitűdjeinek vizsgálatával, azonban olyan témájú kutatás, mely a menekülőket önkéntesen segítő személyek idegenek iránti attitűdjeinek alakulását vizsgálta, még váratott magára.

¹ BODA József, BOLDIZSÁR Gábor, KOVÁCS László, OROSZ Zoltán, PADÁNYI József, RESPERGER István, SZENES Zoltán: *A hadtudományi kutatási irányok, prioritások és témakörök*. In: Államtudományi Műhelytanulmányok, 2016. 16. sz. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, ISSN 2498-5627.p.15.
URL:<http://www.med.u-szeged.hu/download.php?docID=90702> Letöltési idő:2020.06.15.

2. HIPOTÉZISEK

1. Hipotézis

Feltételezem, hogy a délszláv háború elől menekülők 1990-es évekbeli migrációs hulláma esetében a befogadó önkéntes segítő tevékenységet végző személyek gondolkodásmódjában és interakcióiban kevésbé nyilvánult meg az idegenellenesség, mint a 2015-ös migrációs hullám esetében.

1/a Alhipotézis:

Feltételezem, hogy a délszláv háború elől az 1990-es évet követően hazánkba menekülők és a befogadók között létrejövő személyközi kapcsolatok során a segítő személyek képessé váltak a menekülők történelmi helyzetével való azonosulásra és megvalósultak a kontaktus hipotézis feltételei, melyek az idegenekkel szembeni ellenségesség alakulásának pozitív irányú változásához hozzájárulhattak.

1/b Alhipotézis:

Feltételezem, hogy a 2015-ös évben érkezett menekülők és az önkéntes segítő tevékenységet végzők személyközi kapcsolataiban csak részben teljesültek a kontaktus hipotézis feltételei, és a karitatív tevékenységet vállalók történelmi helyzettel való azonosulása is elmaradt. A befogadó-bevándorló viszony terheltsége és az azonosulás hiánya az eddigi látenszen megbúvó implicit előítéletességet nyílt ellenségességgé változtatta.

2. Hipotézis

Feltételezem, hogy 2015 után a bevándorlással kapcsolatos attitűdök alakításában az integrált fenyegetettség mindkét faktorának a prioritása volt a meghatározó és azok észlelése erősebben határozta meg a bevándorlással kapcsolatos attitűdöket, mint az 1990-es évekbeli migráció esetében.

2/a Alhipotézis

Feltételezem, hogy az 1990-es évekbeli migráció során a soknemzetiségű együttlét etnikai konfliktusok forrásaként jelentkezett, ami látenszen megvolt az együttlét során. Azonban ezeket a segítők többnyire kezelni tudták, így nem váltottak ki fenyegetettség érzést.

2/b Alhipotézis:

Úgy vélem, hogy a 2015-ös migrációs időszak konfliktusai túlléptek a kulturális és vallási különbözőség mezőjéről, a feltörő integrált fenyegetettség érzése felülírta az egyéb –

idegenellenességet kiváltó – faktorokat és a veszély érzülete előmozdította a vizsgált minta idegenellenes attitűdjei mértékének növekedését.

3. Hipotézis

Feltételezésem szerint, minél erősebb volt az adott segítő közeg reprezentánsai által a realiztikus, illetve szimbolikus fenyegetettség képzete, annál inkább fokozódott a befogadásnál a beengedési kritériumok szigorodása a 2015-ös migrációs események után. Feltételezem, hogy a korábbi idegenbarátság gyakorlatilag eltűnt és a 2015-ös migránshullám után a vizsgált közegben az összes idegen csoporttal szembeni elutasítás globálisan növekedett.

4. Hipotézis:

Feltételezem, hogy a menekültek és az önkéntesek interperszonális kapcsolatainak eltérő sajátosságai okozták döntően azt a változást, aminek következtében az 1990-es évek nagyvárosi segítői az altruista segítségnyújtásban a habermasi kommunikatív cselekvésemélet kölcsönös megértésen alapuló formáját helyezték előtérbe, míg a 2015-ös menekülthullám esetében a habermasi célracionális stratégiai formájú cselekvés vezérelte a karitatív tevékenységet nyújtó önkénteseket.

4/a Alhipotézis:

Feltételezhető, hogy a két, migrációs időszakban az altruista segítségnyújtást végző személyeknél a véleményközösség és a cselekvési aktivitás más irányban fejlődött és a közössé váló véleményidentitás és más mértékben dimenzionálta a szövetségi altruista aktivizmust és az idegenellenes attitűdök mozgását is.

4/b Alhipotézis:

Feltételezem, hogy a vizsgált migrációs hullámokban a többségi-kisebbségi kontextus keretein belül a szövetségi cselekvési aktivizmus intenzitása eltérő mértékű volt és más-más motiváltság határozta meg.

3. KUTATÁSI CÉLOK

A tudományos problémámhoz kapcsolódó kutatási kérdéseim köre az idegenséghez kapcsolódó befogadói attitűdök változásának az idegenellenességre gyakorolt hatásaival foglalkozik, a menekültügyi intézmények környezetében élő, és ott önkéntes segítő tevékenységet végző személyek beállítódását vizsgálva. Vizsgálatom legfőbb célja, hogy az idegenellenesség előítéletességbe torkolló, eddig nem ismert körülményeit, összetevőit feltárjam az önkéntesek beállítódásának vizsgálatán keresztül.

Fő célkitűzésem az alábbi részcélok teljesítésével kívánom elérni:

Célom volt az előítéletességi folyamat kialakulása tényezőinek ismertetése után feltérképezni a vizsgált migrációs időszakok vonatkozásában a menekülőknek támaszt nyújtó önkéntesek attitűdjeit a kontaktus hipotézis elméletében foglaltak megvalósulásának tükrében. Megvizsgáltam, hogy a kontaktus hipotézis feltételeinek volt-e idegenellenességet befolyásoló és attitűdmozdító hatása és azt is, hogy a kulturközi találkozásokban a hagyományosnak mondható, ellenségességet kiváltó tényezők mellett (látható és hallható idegenség) megjelent-e az önkéntesek attitűdjeiben a bevándorlásnak tulajdonított veszélyérzet.

Célként vizsgáltam, hogy az önkéntes segítők miként kezelték a kulturközi összeütközéseket és hogy az interetnikus konfliktusok eszkalálódtak-e a társadalom más színtereire is, valamint feltárni kívántam azt is, hogy a konfliktusok esetleges kiterjedése esetében megjelentek-e az integrált fenyegetettség realiztikus és szimbolikus tényezői, és a folyamat változtatott-e a segítő személyek idegenek iránti beállítódásán. Feltérképezni kívántam, hogy a 2015-ös migránshullámban tapasztaltak után változott-e az idegen népcsoportok megítélése, és azt, hogy a beengedési feltételek és az idegenek iránti barátságosság milyen összefüggéseket mutatott. Megvizsgálni kívántam azt is, hogy az integrált fenyegetettség észlelése milyen összefüggést mutat a menekültekkel szemben megszabott beengedési kritériumokkal.

Célul tűztem ki a két időszakban a segítségnyújtási formáinak megvizsgálását, és azt is, hogy a támasznyújtás formája függött-e az adott migrációs kontextus gyakorlati tapasztalataitól, valamint célom volt kideríteni, hogy a segítők véleményklímájának alakulása befolyásolta-e a cselekvési aktivitásukat. Feltárni céloztam meg a szövetségi cselekvési altruizmust mozgató, a két időszakban megjelenő motivációkat, azok céljait, hasonlóságait és különbözőségeit.

Végül fő célkitűzésemhez visszatérve vizsgáltam a segítő személyek idegenek iránti beállítódását, és attitűdjeik elmozdulási irányát a megélt migrációs tapasztalataik összegzésének a végeredményeként. Az előbbieken felvázolt célkitűzéseim megvalósításával, melyek az idegenellenesség szociológiai és szociálpszichológiai ismérveinek az összefüggéseit tárják fel, reményeim szerint hozzá tudok járulni az önkéntes segítők idegenek iránti attitűdjeiben kiváltott hatások feltérképezéséhez.

4. KUTATÁSI MÓDSZEREK

A téma megközelítése interdiszciplináris, szociológiai és szociálpszichológiai alapokon nyugszik, de pszichológiai területet is érint. Kutatásom során egyrészt a deduktív módszerrel feltárt szekunder, nyomtatásban megjelent forrásokra támaszkodtam, másrészt empirikus kutatást folytattam.

Első lépésben széles körű adatgyűjtő tevékenységet végeztem. Áttanulmányoztam az előítéletesség, az idegenellenesség és az önkéntesség tárgykörében a releváns hazai és külföldi szakirodalmat, az előzményi kutatásokat, közvélemény kutatásokat, a fellelhető tudományos publikációkat, tanulmányokat és doktori (*PhD*) értekezéseket. Megismertem a kutatott időszakban a régiók lapjaiban megjelent, valamint országos sajtóhíreket–, tudósításokat, melyek témámhoz kapcsolódtak. Az irodalmi háttéranyag feldolgozását analízis és szintézis módszerével végeztem el.

A tudományos probléma vizsgálatára több módszert és technikát célszerű használni, ezért ötvöztem a kvantatív (mennyiségi mutatókat kereső), kérdőíves felmérés módszerét a kvalitatív (probléma megértését szolgáló), interjúkészítés módszerével. Ennek során a korábbi események felidézésére a visszaemlékezés sajátos módszertanát, az „*oral history*” technikáját alkalmaztam. A kérdőíves módszer anonim módja a számszerűséget tette megkérdőjelezhetetlenné, viszont az interjúkészítés lehetőséget nyújtott a rejtett ok-okozati összefüggések feltárására. Az empirikus kutatás több szakaszban valósult meg, kérdőíves lekérdezést 2014-ben és 2016-ban végeztem, interjúkat 2016-ban készítettem.

A kérdőíves lekérdezés feltétele a nagykorúság és az önként történő kitöltés volt. A kérdőív nem tartalmazott személyiségi jogokat sértő szenzitív adatokat. Valamennyi beérkező adat feldolgozásra került, az eredmények értékeléséhez és az azokból levonható következtetések elemzésére az elvonatkoztatás és általánosítás módszerét alkalmaztam. Az interjúk tartalmának feldolgozására a kvalitatív tartalomelemzés módszerét alkalmaztam, elemzési lehetőségként a kontextuselemzést választottam.²

A kvantitatív módszer, kiegészülve a kvalitatív metódussal az idegenek iránti attitűdök ok-okozati összefüggéseiről pontosabb képet adott, a kutatási eredmények árnyaltabbak lettek, és egyúttal eleget tettek a megbízhatóság és hitelesség elvének. A szükséges elméleti, gyakorlati ismeretanyag beszerzését, feldolgozását, valamint a feltárt adatok, eredmények rendszerezését követően készítettem el az értekezést.

Kutatási eredményeimet magyar és idegen nyelven tudományos folyóiratokban és egyetemi kiadványokban közzétettem, valamint tudományos előadások keretében bemutattam. A kutatást 2020. január 06-án zártam le.

Megjegyzendő, hogy jogilag igen nehéz egy olyan egységes gyűjtőfogalommal megnevezni az idegeneket, amely megfelelően és egyértelműen utal a státuszukra. Ennek áthidalására a

² HELTAI Erzsébet, TARJÁNYI József: *A szociológiai interjú készítése. Adatfelvétel módszertan*. In. T Budapest, 1999. január. URL: <http://old.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/html/a509.html> Letöltési idő: 2020.04.22.

„migráns,” „idegen,” „menekülő” vagy „bevándorló” kifejezést használtam minden olyan esetben, amikor egyszerre több jogi osztályba sorolható emberről beszéltünk, vagy amikor az ő jogi állapotuk részéről nem volt ismerhető. Az egyes kifejezésekhez használatuk során értéktartalmat nem kapcsoltam, pusztán stilisztikai szempontból alkalmaztam mindegyiket.

5. AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT TÖMÖR LEÍRÁSA FEJEZETENKÉNT

Az első fejezetben a bevezetés után bemutattam a témaválasztásom aktualitását és indokait, a kutatásommal összefüggő tudományos kérdéseket, a hipotéziseket, a kutatási célkitűzéseket, valamint ismertettem az alkalmazott kutatási módszereket és az értekezésem felépítését.

A második fejezetben azokat a hadtudományokhoz kapcsolható kutatásokat mutattam be, melyek hozzájárulhatnak a civil-katonai kapcsolatok javításának a lehetőségéhez. Szót ejtek még a katonai-civil kapcsolatok kultúrantropológiához köthető vonatkozásairól, és azokról a kutatásokról is, melyek a haderő mentális egészségének veszélyeire hívják fel a figyelmet az idegen kultúrák találkozásakor.

Az értekezés harmadik fejezetében az idegenellenességre vonatkozó elméleti alapvetés és a szakirodalmi háttér áttekintése, feldolgozása és aktualizálása történt meg, valamint ismertettem a modernkori idegenellenességi kutatások domináns elméleteit. Itt kerítettem sort azoknak a szakirodalmaknak a bemutatására, melyek az idegenellenesség csökkentésének lehetőségeivel foglalkoztak, új szempontok alapján. Szót ejtettem a közvetlen és közvetett kapcsolatok hatásairól, a személyes kapcsolatok hálózatépítő képességéről, az integrált fenyegetettség ellenségességet tápláló hatásáról is. Ebben a fejezetben mutattam be azokat a teóriákat is, melyek a szociális jellegű önkéntes tevékenység elméleti megalapozói, majd itt kerültek ismertetésre az altruizmus modelljei, formái, és az empátia attitűdmozdító képessége. Ezután betekintést nyújtottam a habermasi cselekvésemleletekben megjelenő segítő tevékenységi formák és a szövetségi aktivista altruizmus ellenségességet befolyásoló összefüggéseibe, majd az ide vonatkozó magyar idegenellenességi vizsgálatokat foglaltam bele a fejezetbe, azoknak ok-okozati összefüggéseire koncentrálni.

A negyedik fejezetben tártam fel, nemzetközi kitekintésként a visegrádi országok népességének idegenellenes attitűdjeihez kapcsolható kutatásokat a rendszerváltoztatásuk óta, valamint bemutattam, milyen feladatok hárulnak a migrációs helyzetek vonatkozásában a V4-ek országainak a haderőire.

Az ötödik fejezetben a kutatási eredményeimet ismertettem. Empirikus vizsgálatomban a félig strukturált interjúk és a kérdőíves lekérdezés adatainak feldolgozása után feltártam az önkéntes

segítők idegenek iránti attitűdjeit befolyásoló tényezőket, majd az eredményeimből leszűrtem a konklúziókat.

A hatodik fejezetben összegeztem az elvégzett munkámat és az új tudományos eredményeim alapján, javaslatot tettem azok felhasználhatóságára, valamint a vizsgált téma kutatásának új irányú lehetőségeit vázoltam fel. Az ábrák és a táblázatok a szövegben kerültek elhelyezésre, a függelékek és a mellékletek az értekezés végén a találhatóak.

6. ÖSSZEGETT KÖVETKEZTETÉSEK

Az 1. számú hipotézisben a kontaktus hipotézis elméletében foglaltakat jártam körül. Feltevéseim bizonyítását két alhipotézisemben végeztem el.

Igazoltam az 1/a alhipotézisben, hogy az 1990-es évekbeli vizsgált időszakban a kontaktus hipotézis feltételeinek teljesülése nagymértékben csökkentette a menekülők iránti ellenséges beállítódást, mert kialakult az önkéntesek és a menekülők között az egyenlő státusz és a közös fölérendelt célokért folytatott együttműködés folyamán a segítők képessé váltak a „*másság*” nézőpontjainak kölcsönös meg- és elismerésére. A nagyatádi befogadó-bevándorló viszonyt a kulturális sajátosságok megismerése és átadása, a kiépülő kulturközi bizalom jellemezte, mely folyamat jótékony hatására az önkéntes tevékenységet végző személyek attitűdjei az idegenek pozitív megítélésének az irányába tolódtak el, idegenellenességük nagymértékű csökkenésével együtt.

Az 1/b hipotézisben kimutattam, hogy 2015-ben nem valósult meg az egyenlő helyzetű kulturális kapcsolatépítés, és a segítők és a bevándorlók közötti hierarchiában nőtt a társadalmi távolság. A 2015-ös év önkéntes segítőinek attitűdjeiben megnyilvánuló érzések a befogadó-befogadott viszony terheltségéről árulkodtak, és az atrocitásokkal megterhelt interetnikus kapcsolat, növekvő mértékű idegenellenességet eredményezett. A személyközi kapcsolatokban előadódott disszonanciák észlelése és a beteljesületlen segítő tevékenység kudarcélményei következtében a segítőkben belső feszültség alakult ki, és az eddigi látenszen megbúvó ellenségességük nyíltan megjelenő attitűddé változott, mely az idegenellenességük negatív irányú elmozdulását eredményezte.

Az 1. számú hipotézis feltevéseit, mely szerint a délszláv háború elől menekülők 1990-es évekbeli migrációs hulláma esetében a befogadó önkéntes segítő tevékenységet végző személyek gondolkodásmódjában és interakcióiban kevésbé nyilvánult meg az idegenellenesség, mint a 2015-ös migrációs hullám esetében, alátámasztottnak látom.

A 2. számú hipotézis feltevéseit az integrált fenyegetettség problémakörére építettem, és a 2/a és 2/b alhipotézis feltevésein keresztül vizsgáltam a két különböző migrációs kontextust.

A 2/a alhipotézisben megállapítottam, hogy az 1990-es évekbeli bevándorlás során léteztek ugyan etnikai nézeteltérések a nagyatádi közegben, azonban az általuk generált ellenséges érzület csak lappangóan, és csak csekély mértékben nyilvánult meg. Így az ellentétek megmaradtak a kulturális és vallási különbségek mezején, az önkéntesek szorongásának fokozatos nyoma veszett. Sem a menekülők jelenléte, sem a kulturális különbségek észlelése nem váltottak ki általános fenyegettség érzést az önkéntesen dolgozó segítőkben.

A 2/b alhipotézis feltevéseit alátámasztást nyertek, mert a 2015-ös menekültválságban az önkéntesek idegenek iránti attitűdjeit alakító vezérlő motívum az integrált fenyegettség tényezőinek észlelése volt. A 2015-ben érkezett népcsoportok az önkéntesek szubjektív biztonságát fenyegetőknek, kultúrájukat nem tisztelőknak, munkahelyeiket veszélyeztetőknek, betegségeket behurcolóknak, tehát alapjában véve az idegenellenességgel kapcsolatos társadalmi probléma alapvető felelőseinek tűntek. Következésképpen a kulturközi nézeteltérések nem maradtak csak a kulturális és a vallási különbség mezején, hanem eszkalálódtak a segítők társadalmi létének más területeire is, pl. a szociális szféra, az egészségügy, a gazdaság dimenzióiba. Ez felülírta a korábbi, egyéb – látható, hallható – idegenellenességet kiváltó tényezőket, ugyanakkor erősítette a saját csoportidentitást, a migrációs problémák mielőbbi elhárításának keresésére ösztökélve a segítőköt. Több tényező együttes kölcsönhatásának köszönhetően az önkéntesek idegenellenes attitűdjeiben növekedése következett be, melynek oka az integrált fenyegettség összetevőinek komplex észlelése és az azoktól való félelem volt, de az ellenséges érzületeik növekedésének a mértéke nem haladta meg az országosan mért reprezentatív kutatások idegenellenességi mutatóit.

A 2. számú hipotézisben alátámasztást nyert, hogy 2015 után a bevándorlással kapcsolatos attitűdök alakításában az integrált fenyegettség faktorainak a prioritása volt a meghatározó és azok észlelése erősebben határozta meg a bevándorlással kapcsolatos attitűdöket, mint az 1990-es évekbeli migráció esetében.

A 3. hipotézis feltevései az integrált csoportközi fenyegettség elméletében foglaltak megvalósulásának a következményeit tárták fel. Igazoltam, hogy népcsoportok hasznosságának hiánya, mint szimbolikus fenyegettség jelent meg, és a barátságosság a minimálisra csökkent. Rámutattam, hogy minél erősebb volt az adott befogadó közeg reprezentánsai által a veszély érzete, annál inkább fokozódott a bevándorlókkal szemben felállított beengedési kritériumok szigorodása. A szigorítás nem vonatkozott a szomszédos országokból érkező magyar menekülökre, az ők megítélése pozitívabb lett, mint az többi népcsoportról alkotott vélemény, utalva ezzel a saját csoportba tartozásra, de egyben az önvédelemre is. A veszélyérzet következményeként az összes népcsoport globális rokonszenv megvonás áldozata lett.

A 3. számú hipotézisben bebizonyosodott, hogy fenti tényezők együttes hatására a 2015-ös migránshullám után a vizsgált önkénteseknél általánosan növekedett az összes idegen etnikai csoporttal szembeni elutasítás. Következésképpen a vizsgált személyek idegenek iránti attitűdjeiben negatív irányú elmozdulás történt.

A 4. számú hipotézisben azt a kérdést jártam körül, milyen módon és milyen motiváltság alapján történt az önkéntesek karitatív tevékenységének a gyakorlása. Feltártam, hogy a nagyvárosi multikulturális közeg befogadó-befogadott viszonyában az önkéntes segítők által képviselt batsoni empátia-altruizmus jótékony hatása elősegítette a habermasi kommunikatív cselekvési forma beépülését a támasznyújtásukba, melyre az egocentrikusság kizáródása, a kompromisszum készsége és az idegenek iránti pozitív beállítódás volt jellemző. Az önkéntesek segítségnyújtási tevékenységét elsődlegesen a viszonzási feltétel nélküli, önzetlen segítség, másodlagosan a segítők kulturközi értékközvetítésére irányuló törekvések határozták meg.

Bizonyossá vált, hogy a 2015-ös menekültválság során az önkéntes segítők cselekvési formája strukturális változáson ment át, a kommunikatív cselekvés helyébe a stratégiai formájú támasznyújtás lépett, amely kimerült az alapvető emberi szükséglete (víz, élelmiszer) adásában. A segítségi forma választása és alkalmazása alapvetően a külső csoportok döntéseire gyakorolt befolyásuk hatásfokának mértékétől függött. A választott cselekvési forma képes volt a társadalmi kirekesztést vagy befogadást befolyásoló indikátorra (előjelzővé) válni, előre vetítve az önkéntesek idegenek iránti beállítódása alakulásának irányát is. A fenyegetettség tényezőinek közös észlelése volt döntően befolyással a saját csoport normáira, véleményidentitására és következésképpen az önkéntesek idegenek iránti beállítódásának az alakulását is ez a tényező határozta meg döntő mértékben.

A 4/a alhipotézisben kimutattam, hogy a vizsgált migrációs időszakokban az altruista segítségnyújtást végző személyeknél a véleményközösség és a cselekvési aktivitás más-más irányba fejlődött és a szövetségi cselekvési aktivizmusuk jellegükben nem hasonlított. Míg az 1990-es évek segítők véleményét a menekültek igazságtalan helyzetének felismerése segítette egységessé tenni, mely közössé váló véleményidentitást és tevékeny cselekvésre való törekvést eredményezett, addig a 2015-ös segítők véleményidentitása más irányultságba fejlődött. A kapcsolati hálózatok jelentős erő képviselő tényezője az az egymásba ágyazottság volt, amely egységesülő véleményidentitásként magában foglalta a saját csoport egymás iránti bizalmának, a kölcsönösségének és az együttműködésének szükségességét, de kizárta a csoporthatárok lebontását. Az ebben a szellemben azonosuló véleményidentitás és cselekvési aktivitás más mértékben dimenzionálta a segítők szövetségi altruista aktivizmusát, mint az 1990-es években.

A 4/b alhipotézis eredményei igazolták, hogy a vizsgált migrációs hullámokban a többségi-kisebbségi kontextus keretein belül eltérő intenzitású cselekvési aktivizmus és más jellegű motiváltság volt a jellemző. Az 1990-es évekbeli migrációs helyzetben az önkéntesek motiváltsága abból az erkölcsi meggyőződésből fakadt, mely azonosult a háborús menekülők által elszenvedett igazságtalanságokkal. A jó ügyért való egységes morális véleményidentitás és a segítségnyújtás észlelt hatékonysága feletti örömvolt az a motívum, mely lehetővé tette a kulturális értékek átadását, maga után vonva az idegenellenes attitűdök mértékétnek a csökkenését.

2015-ös migrációs helyzetben a segítő tevékenység cselekvési aktivizmusa projekt orientálttá vált, döntő motivációjuk a kényelmetlen migrációs helyzet megszüntetése volt, ez a szándék szabta meg a csoportorientációban megjelenő alapvető, elvárt normát. Az egységesülő véleményidentitásból fakadó morális felháborodás és a saját csoport normájának és a kulturális értékeinek az idegenek felől érkező fenyegetettség miatti védekezés voltak azok az indítékok, melyek a 2015-ös év segítőinek szövetségi cselekvési altruizmusát mozgatták. Eközben fel sem merült a csoporthatárok megnyitása, a kulturközi értékek cseréje, és az ellenséges attitűdök enyhítésének a lehetősége. Igaznak bizonyult, hogy a 2015-ös migrációs időszak önkénteseinek karitatív tevékenységében motivációként elsődlegesen az idegenek felől fenyegetőnek észlelt veszélyek elhárítása jelentkezett és más intenzitású volt, mint az 1990-es évek szövetségi cselekvési aktivizmusa.

6.TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. A hazai előítéletességet vizsgáló kutatások közül elsőként készítettem elemzést a magyar menekültügyi intézmények környezetében élő, a bevándorlók részére önkéntes karitatív tevékenységet nyújtó személyek idegenellenes attitűdjeinek változásáról, mely során feltártam, hogy a vizsgált migrációs időszakokban a társadalomban tapasztaltaktól eltérő attitűdjeiknek az elmozdulási irányát a támaszt nyújtó tevékenységükben domináló érzelmi beállítódásuk határozta meg.
2. Bizonyítottam, hogy a 2015-ös év menekülthullámának tapasztalatai fordulópontot jelentettek a vizsgált önkéntesek idegenképének változásában. A feltörő integrált fenyegetettség érzete által létüket, világképüket látták fenyegetve, ami maga után vonta az idegenek felé támasztott beengedési kritériumok szigorítását, ezzel megtörtént az idegen népcsoportok megkülönböztetés nélküli elutasítása.
3. Igazoltam, hogy az önkéntes segítőknél az idegenellenesség változásának iránya attól függ, hogy megvalósul-e a kulturközi értékek elfogadása, megnyílnak-e a csoporthatárok,

egységesül-e a véleményklíma és a véleményidentitás, valamint az önkéntes tevékenységet az emocionális komponens, avagy a racionális komponens határozza meg.

4. Bizonyítottam, hogy az önkéntes tevékenységet inspiráló motivációktól függ a cselekvési aktivitás formája. Amennyiben az azonosulásból fakadó érzelmi attitűdök a motiválók, akkor ez célracionális, kommunikatív cselekvés formájában történő segítséget eredményez. Ha a tevékenység motivációja a fenyegetettség elhárítása, abban az esetben az aktivitás célracionális stratégiai cselekvési formában ölt testet.

8. AJÁNLÁSOK

A bevándorlók „*mátságának*” kezelése, a segítő tevékenység hatékonysága és a szakmai önismeret mélyítése érdekében az interkulturális, konfliktuskezelő és egyéb érzékenyítő kompetenciafejlesztő képzések szervezése és kiterjesztése válhat szükségessé azokon a területeken dolgozók számára, akik a más kultúrájú személyekkel történő megismerkedés okán elindulhatnak az együttérzés felé vezető úton. A bevándorlókkal foglalkozó ügyintézők, a büntetésvégtehtajási területeken dolgozók, a befogadó állomások és őrzött szállások alkalmazottai, az egészségügyben és a szociális területeken dolgozók, valamint az oktató-nevelő tevékenységet ellátó szakintézményeknek dolgozói tartoznak a speciális igényeket ellátók csoportjába.

Nem mehetek el szó nélkül a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek áldozatos, munkavégzése mellett országunk határvidékein, és a külföldön. Kutatásom egyes részei, pl. az önkéntesek idegenek iránti attitűdjei az adott migrációs kontextusokban, számukra is aktuális üzenetet hordozhatnak a napjainkban is időszerű, a migránsokkal kapcsolatos hon- és rendvédelmi feladatok ellátása szempontjából, hozzásegítve őket ahhoz, hogy az idegenekkel szemben képessé váljanak a kétoldalú kapcsolatok felvételére, bezárkózás, elkerülés és előítéleteik megjelenése nélkül.

Kutatásomat továbbá ajánlom azoknak az érzékenyítő programokat szervező civil szervezeteknek, akik a feltárt eredményeimet be tudják illeszteni kiegészítésként a saját csoportjukban tevékenykedő önkéntesek munkatapasztalatába. A karitatív tevékenység népszerűsítése során a „*mátság*” elfogadása, az előítélet, a kirekesztés felismerése és kezelése sikeresen csökkenthetné az ellenségességet. Ezért a kutatásomban feltárt altruista önkéntesség eredményeinek hasznosíthatósága elősegítheti a befogadók idegenek iránti beállítódásának változását és a jövőben csökkenő mértékű idegenellenességet eredményezhet.

9. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A tudományos eredményeim felhasználását azokon a területeken is lehetségesnek tartom, amelyek a bevándorlást, mint szociológiai-társadalmi kihívást értelmezik és ezen kereteken belül keresik a jelenségből adódó kérdések, mint az idegenellenesség csökkentésére az eszközöket és válaszokat. Így a kiterjesztés vonatkozhat arra az új kutatásra is, mely a fiatal korosztály szövetségi cselekvési aktivitását vizsgálná, egy valóban multikulturális közeg és egy zártabb környezet összehasonlításának keretein belül.

A kutatásom tovább gondolására ajánlom, hogyan lehetne az idegeneknek nyújtott támogató segítséget a mindenki érdekét szolgáló közjó részévé tenni. Ez a fajta szemléletformálás csökkentené azokat az ellenséges attitűdöket, melyek demoralizáló hatása nem vitatott. Szociológiai és szociálpszichológiai szempontból érdekes és izgalmas kutatás lenne valamely speciális csoport, pl. a migrációs helyzetekben hosszabb ideig határvédelemi feladatokat ellátó hon – és rendvédelmi szervek cselekvési aktivitásának pszichológiai oldalú hatásvizsgálata.

A segítő tevékenységből felépülő speciális kapcsolatépítést nem csak az önkéntes személyek támasznyújtó munkája szempontjából lenne érdemes vizsgálni, hanem abból a nézőpontból is, hogy a társadalom más szegmensében található, és segítségre szoruló emberek és gondozóik között kiépülhet-e ez a fajta ellenségességet csökkentő folyamat. Meggyőződésem, hogy az önkéntes szövetséges altruista cselekvési tevékenység, mint eszköz, valamilyen nemes cél érdekében össze tudja kovácsolni a mai világunkban felszínesebb bizonyuló emberi kapcsolatokat.

10. A DOKTORJELÖLT TÉMÁVAL KAPCSOLATOS PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

1. Löwi Ildikó: *Az előítéletesség vetületei az interdiszciplinaritás dimenzióiban.* In. Rendőrségi Tanulmányok, 2020/1. 3. évfolyam. Budapest, ISSN: HU, ISSN 2630-8002 (online). pp. 143-160.
URL:http://www.bm-tt.hu/rtt/assets/letolt/rt/201901/03_Lowi_Ildiko.pdf
2. Löwi Ildikó: *A V4 országainak a modern kori bevándorlással kapcsolatos attitűdjei.* Nemzetközi kitekintés.
In. Rendőrségi Tanulmányok, 2019. 1. évfolyam. 2. szám. Budapest, ISSN: 2630-8002. pp. 69-108. URL:http://www.bm-tt.hu/rtt/assets/letolt/rt/201901/03_Lowi_Ildiko.pdf
3. Löwi Ildikó: *Interakciók tartalmi változásai a kulturális diverzitás tükrében.* In. ORBÓK Ákos (szerk.): *A hadtudomány és a XXI. század.* Tanulmánykötet. Doktoranduszok Országos Szövetsége. 2016, Budapest, ISSN 2498-5228 pp.107-112.
4. Löwi Ildikó: *A kulturális sokszínűség veszélyei a német társadalomban a vendégmunkás programtól napjainkig.*

In. Rendőrségi Tanulmányok. 1. évfolyam. 2. szám. 2018, Budapest, ISSN: 2630-8002 pp. 57-80. URL: http://www.bm-tt.hu/rtt/assets/letolt/rt/201802/03_Lowi_Ildiko.pdf

5. Löwi Ildikó: *A stigmatizáció hatása a társadalmi szerepváltozásokra*
In. Hadtudományi Szemle. 11. évfolyam.1. szám. 2018, Budapest, ISSN: 2060-0437 pp. 208-224. URL: https://epa.oszk.hu/02400/02463/00038/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2018_01_208-224.pdf

6. Kanyó Mária, Löwi Ildikó: *Napjaink migrációs-demográfiai kölcsönhatásai és az európai uniós szabad munkaerőáramlás az EU-28-ban.*
In. Hadtudományi Szemle, 10. évfolyam. 4. szám. 2017, Budapest, ISSN: 2060-0437 pp. 428-448. URL: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00037/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2017_04_428-448.pdf

7. Löwi Ildikó: *Másság a 21. században: A Kelet-Nyugat dichotómia és a címkézés elmélet hatásai a többségi társadalom dimenzióira.*

In. Neveléstörténet. KJF, 2017. 02.20. URL: <http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/massag-a-21-szazadban-879>

8. Löwi Ildikó: *The development of institutional and legislative management of the hungarien immigration policy from the change of the political regime until the accession to the European Union.* In. Vojenské Reflexie, 2. évfolyam 2. szám. 2016, Liptovsky Mikulas. ISSN: 1336-9202 pp. 84-98.

URL: <https://www.google.com/search?q=Vojensk%C3%A9+Reflexie%2C+2.+%C3%A9vfolyam+2.+sz%C3%A1m.+2016%2C+Liptovsky+Mikulas.&oq=Vojensk%C3%A9+Reflexie%2C+2.+%C3%A9vfolyam+2.+sz%C3%A1m&aqs=chrome.1.69i57j69i59l2.11030j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

9. Löwi Ildikó: *A magyar menekültügy története.* In. Hadtudományi Szemle. 9. évfolyam. 4. szám. 2016, Budapest. ISSN: 2060-0437 pp. 72-90.

URL: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00033/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2016_04_058-076.pdf

10. Löwi Ildikó: *Kulturális pluralizmus a nemzetközi migráció fényében.*

In. Hadtudomány. Elektronikus lapszám, 2016. ISSN: 1588-0605 pp.165-175.

URL: http://real.mtak.hu/37523/1/14_LC591wi20IldikC3B3_u.pdf

11. Löwi Ildikó: *A magyar határőrség átalakulása és kihívásai az 1950-as évek végétől a délszláv migráció megérkezéséig.*

In. Határrendészeti Tanulmányok. XIII. évfolyam. 3. szám. 2016, Budapest. ISSN: 2061-3997 pp.78-94. URL: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/2016-3_-szam.original.pdf

12. Löwi Ildikó: *Információs hadviselés hatása az idegenellenességre.*

In. Hadtudományi Szemle. 9. évfolyam.1. szám. Budapest, 2016. ISSN: 2060-0437 pp. 249-259. URL: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00030/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2016_01_249-259.pdf

13. Löwi Ildikó: *A migráció, mint biztonságpolitikai kockázat várható alakulása és hatása a biztonság dimenzióira 2030-ig.*

In. Hadtudományi Szemle. 8. évfolyam.1. szám. Budapest, 2015. ISSN: 2060-0437 pp. 189-208. URL: https://epa.oszk.hu/02400/02463/00026/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2015_01_189-208.pdf

14. Löwi Ildikó, Sallai János: *The first laws on emigration at the beginning of the 20th century*. In: Barbara, Biltsik; et.all. (szerk.): *New approaches in a complex world : international relations, history and social sciences*. L'Harmattan Kiadó. Budapest, 2014. pp. 55-65.

15. Löwi Ildikó: *Schengen, migráció, kihívások. A migráció kockázatai és kihívásai Magyarország, mint tranzit ország vonatkozásában*.

In. *Kodolányisok Világa*. Budapest, 2014. Online folyóirat.

URL: <http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/schengen-migracio-kihivasok-179>

16. Löwi Ildikó: *A migráció magyar vonatkozásai a schengeni teljes jogú tagságunk első öt évében 2007-2012-ig*.

In. *Határrendészeti Tanulmányok*. XI. évfolyam. Budapest, 2014. ISSN: 2061-3997 pp. 15-22.

URL: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00022/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2014_01_058-065.pdf

17. Löwi Ildikó: *Határrendészeti válaszok az 1991-1996 közötti délszláv válság okozta menekülthullám kezelésére*. In. Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – Rendészeti válaszok” című tudományos tanácskozásról*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. XV. Pécs, 2014. ISSN: 1589-1647 pp. 361-364.

18. Löwi, Ildikó: *A magyarországi migráció az ország teljes jogú schengeni taggá válása után 2007-2012*.

In. *Hadtudományi Szemle*. 7. évfolyam. 1. szám. Budapest, 2014. ISSN: 2060-0437 pp. 58-65.

URL: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00022/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2014_01_058-065.pdf

19. Löwi Ildikó: *A magyar befogadó állomások kettős funkciója*.

In. *Hadtudományi Szemle*. 7. évfolyam.2. szám. Budapest, 2014. ISSN: 2060-0437 pp. 70-73.

URL: https://epa.oszk.hu/02400/02463/00023/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2014_02_070-073.pdf

20. Löwi Ildikó: *Az érem két oldala menekültügyben*.

In. *Kodolányisok Világa*, 2013. Online folyóirat. URL: <http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/az-erem-ket-oldala-menekultugyben-149>

11. A DOKTORJELÖLT SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZA

SZEMÉLYI ADATOK

Löwi Ildikó (szül: Kemenyeczkai Ildikó)

Születési év: 1954. 12. 31.

TANULMÁNYOK:

1. Történelem tanári diploma: 1978. 06. 10.

Tanárképző Főiskola, Eger (Magyarország)

2. Nemzetközi Tanulmányok 2012. 09. 06.-2014. 06. 10.

Kodolányi János Egyetem, Budapest (Magyarország)
3.Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest (Magyarország)
Hadtudományi Doktori Iskola 2014. 09. 01.-2017. 09. 01.
Abszolutórium: 2014.09.01.-2017. 09. 01.
4.Interkulturális Pedagógia és Pszichológia 2018.09.01.-
Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest (Magyarország)

MUNKATAPASZTALAT:

2001-2017: Budapesti Műszaki Egyetem, Goethe Intézet Nyelvvizsga Központja.
Regionális Nyelvvizsgaközpont vezető
1986-2000: Lówi és Társai. Nyelviskolavezető
1997-1998: BAH Bicskei Befogadó Állomás, önkéntes
1994-1996: BAH Nagyatádi Átmeneti Szálláshely, önkéntes
1977-1988: Vajda János Gimnázium, Bicske történelem szakos tanár

NYELVISMERET:

NÉMET KOMPLEX FELSŐFOK ITK ORIGO
ANGOL KOMPLEX ALAPFOK ITK ORIGO

EGYÉB TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

Tagságok: 2014-2017 Magyar Hadtudományi Társaság, NKE
Díjak és kitüntetések:
Rektori oklevél kiváló tanulmányi eredményért (summa cum laude)
Kodolányi János Egyetem, 2014. 09. 14.

PÁLYÁZATOK:

LÓWI Ildikó: „*A sokszínű NATO partnerség.*”
In. Magyar Hadtudományi Társaság poszterpályázat. 2016. 12.05.

